СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК XLVIII. Ч. 280. Джерзі Ситі, Н. Дж., понеділок, 2-го грудня 1940. No. 280. Jersey City, N. J., Monday, December 2, 1940. VOL. XLVIII.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА-ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

РУЗВЕЛТ ВИБИРАЄТЬСЯ В ОБЇЗДКУ

ВАШИНҐТОН. — Президент знов вибираеться в поїздку, щоб оглянути якслід всі военно-стратеґічні пункти. Плян його подорожі точно не зазначений. Але правдоподібно він удасться на Карибійське море і по дорозі огляне також ті бази, які Америка набула від Анґлії. Бо власти звеліли военному кораблеві „Тоскалуза", на якім президент їздив в подорож перед тим, готовитись до їзди з Норфовку до Маямі. Президент заявив, що іде в дальшу дорогу, а колиб треба було поспішно вертати, то ужие літака. На запит, чи дозволять йому їхати літаком його тілоохоронні власти президент відповів, що на скільки йому відомо нема писаного права, яке заборонялоб президентові їхати літаком. Всетаки він признався, що останній раз їхав літаком ще тоді, коли не був президентом.

В. СКРАБА, УКРАЇНЕЦЬ, ВИБРАНИЙ РАДНИМ У ВИННІПЕҐУ.

ВИННІПЕҐ. — В міських виборах Винніпеґу вийшов на міського радного канадієць українського походження, В. Скраба.

ЗАГОВІР ВБИТИ ҐЕНЕРАЛА КАМАЧА.

МЕКСИКО СИТІ. — Знов прикрий випадок скаламутив гарний настрій, що панував у Мексико внаслідок приїзду чужих делеґацій, щоб взяти участь в інавґурації нововибраного мексиканського президента, ґенерала Камача. Цей раз спокій скаламутили комуністи, які плянували тихцем замах на життя Камача. Поліція довідалась про ті пляни і зробила наїзд на кватиру комуністичної партії. Та в хвилі, коли майор поліції, Г. Ґалеґос ввійшов з пятьома іншими поліцаями до комуністичної кватири звідтам посипався град куль, який відразу положив майора трупом. Скріплена поліція таки вдерлась до кватири і арештувала всіх приявних.

ВАЛАС ЗЛОЖИВ ВІЗИТУ ПРЕЗИДЕНТОВІ КАРДЕНАСОВІ.

МЕКСИКО СИТІ. — Генрі Валас, заступник президента та теперішний голова американської делеґації на інавґурацію нового мексиканського президента Камача, зложив візиту теперішньому президентові Карденосові та передав лист від президента Рузвелта, в якому Рузвелт пересилає Мексикові найкращі приятельські побажання та просить переговорити з Валасом всі справи, що дотичать відносин обох країв.

РОЗМОВА ПРЕЗИДЕНТА З ДАЄСОМ.

ВАШИНҐТОН. — Президент Рузвелт мав одногодинну розмову з головою комітету дослідів неамериканських активностей, Мартином Даєсом. По тій розмові Даєс говорив, що він буде далі продовжати свою роботу разом з комітетом і має надію, що державні чинники будуть разом з ним співпрацювати. Даєс не виявляв великого захоплення тою розмовою.

ВИЛКІ ПЄ НА ЗДОРОВЛЯ ПРЕЗИДЕНТА.

НЮ ЙОРК. — Вендел Вилкі, побитий президентський кандидат, виголосив промову до представників студентських орґанізацій в готелі Комодор в Ню Йорку і в тій промові сказав, що демократія конче потребує всесторонньої дискусії, коли хоче існувати. Але та дискусія мусить бути чиста, річева і без лайки. Ті, що не хочуть дискутувати суспільних справ, а також ті, що в дискусію зараз встромляють лайку та особисті справи, є ворогами демократії. Під кінець промови він підняв товст на здоровля президента Рузвелта.

АМЕРИКАНСЬКА ФЕДЕРАЦІЯ ПРАЦІ ЗА КОРОТКІ ГОДИНИ.

НЮ ОРЛІНС. — Конвенція Американської Федерації Праці ухвалила, що в теперішню пору рішуче нема потреби продовжати робучий тиждень праці з 40 годин на 44. Покищо лиш два міліони людей дістали працю внаслідок кампанії з б р о е н н я. Решта є без роботи. Правда, що в промислі дається відчувати певний брак фахових робітників. Але цей брак можна надолужити тим, що фахові робітники, яких обмаль, будуть працювати довше за півторарозовою заплатою. Конвенція ухвалила також резолюцію, щоб, по закінченні зброєння впровадити в Америці 30-годинний тиждень. Бо коли збросння скінчиться, то настане в Америці таке безробіття, якого не знала історія.

ЯК БОРОТИСЬ З „ПЯТОЮ КОЛЮМНОЮ".

НЮ ЙОРК. — До представників студентських орґанізацій в готелі Комодор виголосив промову асистент Едґара Гувера, голови Федерального Бюра Інвестиґації, Ніколс, і сказав, що небезпека для Америки з боку підривних елементів велика. Але з тою небезпекою треба боротись в спокійний американський спосіб. Не можна допускати гістерії до цеї боротьби. Бо тоді чимало суспільних мородерів буде використовувати цю боротьбу для власних особистих порахунків з немилими собі людьми.

ЗАЛОЖЕННЯ АМЕРИКАНСЬКОГО КОНСУЛЯТУ У ВЛАДИВОСТОЦІ

Внаслідок розмов між советським амбасадором в Вашинґтоні, Уманським, та підсекретарем департаменту стейту, Сомнером Велесом, буде створений у Владивостоці американський консулят. Це перший випадок, що Совети позволяють чужій державі творити консулят поза Москвою. З Владивостоку Америка зможе пильно слідкувати за тим, що діється на Далекім Сході, зокрема за рухами Японії. Цей консулят також буде пильно слідкувати за торговельним рухом, що відбувається в тамтих сторонах. Як відомо, Владивосток є брамою крізь яку напливають до Советів товари з боку Тихого океану. Через Владивосток йде тепер чимало почти з Німеччини та до Німеччини. Сомнер Велес, одначе, заявив, що дозвіл на створення консуляту в Владивостоці не має жадного політичного значіння, тільки торговельне. Советський представник не хотів дискутувати політичних справ.

ПОМІЧ ГРЕЦІЇ

Департамент стейту застановляється над проханням Греції помогти їй в тій війні з Італією. В засаді американський уряд рішився помогти. Але як саме — покищо не відомо. Офіційні кола говорять, що поміч Греції ніколи не може піти на шкоду американському збросннї. Себто, евентуальна посилка літаків Греції ніколи не може бути урвана з тої частини, що йде для американської армії і фльоти. Значить, що та поміч піде з тої частини зброї, яку виробляють в Америці для Анґлії.

ІТАЛІЯ МАЄ БРАК ХАРЧІВ

Американський департамент хліборобства, який має докладні інформації з Европи, опублікував тепер звіт про харчове положення Італії. В тім звіті говориться, що Італія, внаслідок війни і бльокади Анґлії знаходиться в дуже прикрому харчевому положенні. В 1939 році ціни на харчі підскочили на 35%, а від часу виповідження війни Італії підскочили на нових 33%, і то не звертаючи уваги на гострі диктаторські міри, які забороняють зріст цін. Внаслідок бльокади спинено до Італії довіз: 95% товщів і оливи, 70% відсотків зерна, 95% вовни і бавовни та 75% шкір; довіз мяса, кави, ґуми і льну цілком припинений. Італія тепер в тижні має пять безмясних днів. Харчі різко обмежені. А в надходячій зимі брак сирівців дасться їй гірко відчути.

ПРИЇЗД ШОТАНА ДО АМЕРИКИ

На кораблі „Ексканбіон", прибув до Америки бувший французький премієм, Каміль Шотан. Його зустріли кореспонденти і ставили ріжні запити. Шотан був одним з тих французьких державних мужів, що були за замирення з Німеччиною. Тепер він говорив, що Америка мусить мати довіря до Франції. Душа Франції не змінена. Франція знов піднесеться до давної слави, говорив він. До Америки він приїхав в „приватній місії". Звідси виїде до Полудневої Америки.

ІТАЛІЯ ВИСЛАЛА ДО АЛЬБАНІЇ 300 НОВИХ ЛІТАКІВ

Італійський военний комунікат подає, що грецькі наступи зістали здержані. Кажеться, що сталося це у великій мірі завдяки італійським летунам, що нищили зади грецьких частин. Далі подається, що до Альбанії вислано 300 літаків. Комунікат твердить, що місто Арґірокастрон є далі в італійських руках, як теж і пристань Порто Едда. Мусоліні мав зарядити велику контрофензиву. Тому італійці надіються, що скоро щастя перехилиться на фашистівський бік.

ГЕРОЙСТВА ГРЕЦЬКОГО ВІЙСЬКА І НАСЕЛЕННЯ

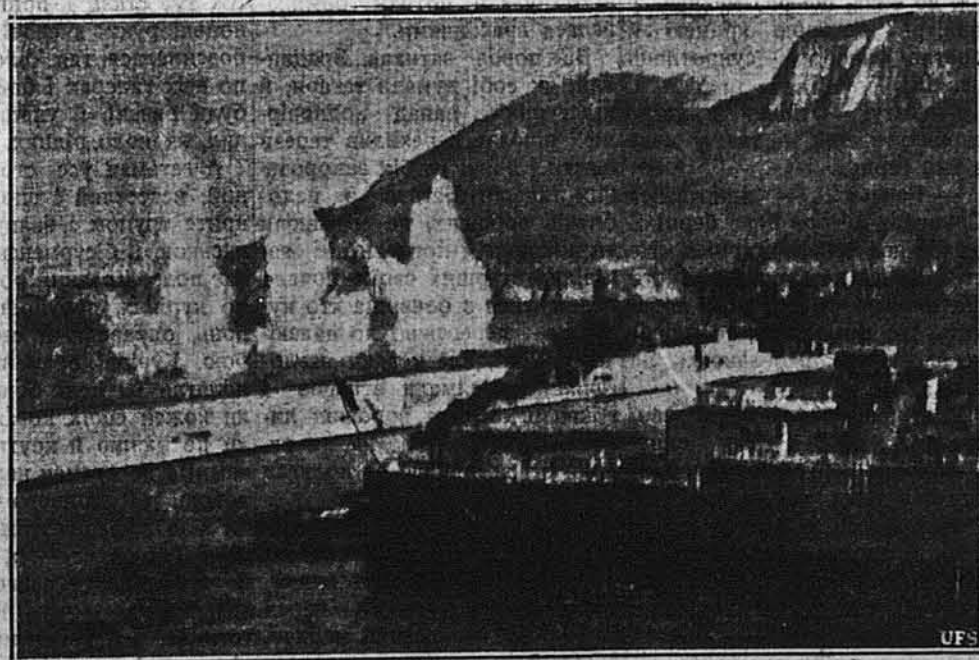
Военний кореспондент часопису „Ди Ню Йорк Таймс" подає, що властива геройська боротьба ведеться по селах і малих містечках, де грецьке населення бореться з ворогом дійсно по геройськи. Даючи малі приклади такої боротьби, кореспондент підкреслює, що назагал про неї ніхто не буде знати, ні не буде написана про те ніяка історія.

ДОДЕКАНЕЗЬКІ ОСТРОВИ НЕ ВИДЕРЖАТЬ

Британці заповідають, що т. зв. Додеканезькі острови, що є під італійською владою, не мають води, ґазоліни, муніції й поживи. Тому треба надіятись, що вони можуть кожної хвилини піддатись.

БОРОТЬБА В АНҐЛІЙСЬКІМ КАНАЛІ

Виходить, що в Анґлійськім каналі прийшло до морської сутички між британцями і німцями. Про це говориться в комунікатах: британськім і німецькім. Але, очевидно, ріжно. Британський комунікат подає, що один контрторпедовець зістав ушкоджений, знову німці твердять, що затоплено два анґлійські контрторпедовці без ніякої шкоди з їх боку.

АНҐЛІЙСЬКА ФЛЬОТА ОБСТРІЛЮЄ ФРАНЦУЗЬКІ КОРАБЛІ В АЛЬЖІРСЬКОМУ ПОРТІ ОРАН. — Стовпи води показуються, де впали кулі. Видно, що вони не донесли до цілі. Остаточно анґлійці ушкодили кілька кораблів.

В РУМУНІЇ ЦІЛКОВИТЕ БЕЗГОЛОВЯ

БУДАПЕШТ. — З відомостей, які доходять до Мадярщини зо сусідної Румунії, виходить, що ціла Румунія обнята горожанською війною. Центральна влада не має ніякої контролі над тим, що діється в краю. Залізна Ґвардія далі переводить арешти. Один мадярський часопис подає, що Залізна Ґвардія мала вимордувати сотні жидів, а дехто каже, що аж дві тисячі. Це мало статись в Плоесті, себто в тому місті, що є центром нафтової продукції. Військо має бути за те, щоб довести край до порядку і підпирає уряд премієра Антонеску. Та ґен. Антонеску втратив усякий авторитет. Навіть кажуть, що не знати, де він обертається, бо мабуть виїхав зо столиці до Плоесті, щоб там спинити мордування жидів. Теж кажуть, що молодий король Михайло вже втік з Румунії до Югославії, але цього не потверджує американська пресова аґенція, що твердить, що король є десь коло Букарешту. Між військом і членами Залізної Ґвардії приходить всюди до кріваввих сутичок. Залізна Ґвардія не слухає уряду, ні приказів армії. Проголошені военні закони ніким не примінюються. Ось в такім положенню опинилась Румунія і ніхто не знає, що з того вийде. Мадярські джерела ще подають, що німецькі війська не напливають до Букарешту, та що німці не беруться перебирати владу, щоб встановляти порядок. Але як це дійсно мається, ніхто не знає. Тільки підкресляють, що якщоб німці перебрали владу, тоді британці моглиб спокійно зачати бомбардування тих місцевостей, де добувають нафту, що булоб для Німеччини великою шкодою.

ЗАЛІЗНА ҐВАРДІЯ ЗАЛИЛА СТОЛИЦЮ.

БУКАРЕШТ. — Члени Залізної Ґвардії завалили Букарешт, зїхавшись з усіх сторін на похорон Корнелія Кодреану і його 13 товаришів, яких постріляно тому два роки. На похорони прибув фон Ширах, як специяльний висланник Гітлера. Тіла Кодреану і його товаришів лежать в церкві в гарних домовинах, покритих зеленю і квітами. Їх поховають у спеціяльних гробах, що будуть постійно обкладувані квітами.

КОДРЕАНУ ВИПРАВДАНИЙ.

БУКАРЕШТ. — Залізна Ґвардія встановила „реґабілітаційний процес", що відбувся перед судом з чотирьох суддів, членів Високого Суду. Цей суд зніс присуд, виданий на Кодреану в 1938 році й заявив, що Кодреану є „виправданий через найвищий суд краю".

ПРОТЕСТУЮТЬ.

ЛОНДОН. — Сімож членів румунської дипльоматичної місії в Лондоні повідомили уряд в Букарешті що уступають зо своїх становищ на знак протесту проти політичних мордів, доконаних Залізною Ґвардією. За те все роблять вони відповідальним Гітлера, згл. Гімлера, начальника Ґештапо, якого вважають властивим виновником мордів у Румунії.

СССР. НЕ ДАСТЬ НАФТИ НІМЕЧЧИНІ.

МОСКВА. — Совети не зможуть вивозити нафти, бо цього року не добуто її стільки, як передбачувано. Зате, як заповідає народній комісар нафтової продукції Фейґин, в 1941 році ґотово бути краще.

ВАРШАВА МАЄ 1,700,000 МЕШКАНЦІВ.

ВАРШАВА. — Згідно з німецькими обчисленнями Варшава має тепер 1,700,000 мешканців. В тому 400,000 жидів.

ФІЛЬМА ПРО ПОЛЬСЬКИХ ЖИДІВ.

ЦЮРІХ (Швайцарія). — Німецьке радіо, як доносять з Берліна, заповіло, що незабаром німці будуть показувати нову фільму, в якій буде представлене життя жидів у Ґенеральнім Ґубернаторстві, себто в Кракові, Варшаві й Люблині. Радіо подає, що це буде „правдива фільма з правдивого життя", і де жиди будуть поводитись „цілком свобідно", себто ніби так, як є в згаданих містах. При тому радіо зазначує, що „образи є такі страшні, що їх не будуть показувати жінкам і дітям".

ДАЛІ ПЕРТРАКТУЮТЬ.

ЛОНДОН. — Советський амбасадор Майський був принятий підсекретарем заграничних справ Батлером, при чому, як оголошується, обговорювано політичні й економічні справи.

ЖАЛУЮТЬ ЗА ДОБРИМ ПРЕЗИДЕНТОМ.

СТОКГОЛЬМ. — Ціла Фінляндія жалує, що уступив Кіости Каліо, дотеперішній президент, що має 67 років і нездужає. Його називали „селянським президентом". Подивляли його особливо за ту тверду поставу, яку виявив підчас війни Фінляндії з Советами.

"SVOBODA" (UKRAINIAN DAILY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.
Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.
За оголошення редакція не відповідає.
За кожну зміну адреси платиться 10 центів.
З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.
Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ВИБИРАТИ ТИХ, ЩО ПРАЦЮЮТЬ

Наближається той час, коли вибиратимемо по відділах У. Н. Союзу урядників, згідно зо статутом і традицією. Не є це звичайна подія, хоч і відбувається кожного року, бо важна не тільки з Союзового боку, але й зо загального. Цеж видоме, що велика частина народньої активности спочиває на відділах У. Н. Союзу, а тим самим, у першу чергу, на відділових урядниках. Коли так, то памятаймо, що тепер такі часи, коли треба визнаватись не тільки на організаційних і фінансових справах, звязаних з У. Н. Союзом, але також і на іншій діяльности Союзу. Саме тепер, коли в Америці так багато говориться про ріжні ідеольоґії, треба добре знати, що представляє собою наша найстарша і передова народня установа під ідейним оглядом. Треба знати, до чого У. Н. Союз накликав своїх членів, які справи попирав та до чого змагав, розвиваючи наше життя в Америці, чи помагаючи визвольним змаганням українського народу в Европі. А значить, те, можна такому урядникови краще обороняти нашу орґанізацію перед ріжними напастями, яких ніколи не бракувало та яких не бракує і тепер, коли мати на увазі спроби темних сил, що хотіліб завдати якийсь удар тій нашій установі, що є силлю в очах ворогів. А це тому, бо вона гарно розвивається, бо росте вгору і в силу, завдяки чесній і ревній праці.

Ось так ми піднесли в першу чергу такі вимоги до будучих відділових урядників, які „є на часі". Та це не міняє нашої засади, з якою ми передше підходили до справи виборів відділових урядників. А та засада є така, щоб при виборах завжди памятати, що вибір це почесть, це громадське відзначення за доконану працю, за вірну службу народній справі, а зокрема Союзовій справі. Тому саме знову зазначуємо, що не треба міняти без потреби таких, що совісно сповняють свої обовязки і радіб далі працювати. Зате обовязково треба вибирати нових там, де старі не дописують, де занедбували справу поширення відділу. Є такі відділи, що не проявляють ніякої активности, що літами не приєднують нових членів, що „зїдають" батьками нагромаджене добро, а не дбають щоб У. Н. Союз поширити. А прецінь наша орґанізація побудована на ідейних основах! І саме тому потребує постійно щораз нових ідейних людей, щоб могти виконати не тільки свої фінансові обовязки, але й ідейні. Як відділи, так і відділові урядники мусять виказувати постійно працю, бо з суми їхньої праці повстає наш національний дорobок в Америці. Ось і тому треба ставитись поважно до виборів по відділах У. Н. Союзу. І вибирати працьовитих, чесних й ідейних людей. Пригадуємо це завчасу, щоб кожний член У. Н. Союзу міг над тим застановитись, а по застанові взяв участь у виборах і вибирав людей праці, що дали доказ відданости У. Н. Союзови. Таких людей У. Н. Союз потребує тепер більше ніж в інших часах.

МОСКВА Є ЗА ЗНИЩЕННЯ БРИТІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ

Так заявляє канадійський часопис, видаваний в Отаві, столиці Канади.

З нагоди побуту совєтського премієра Вячеслава Молотова в Берліні та його розмов з Гітлером появились в британській пресі, зокрема в канадійській, багато ріжних коментарів. І не диво, бо візита Молотова була свого роду несподіванкою. В британських політичних колах є ще далі багато таких, що вірять, що Великій Британії вдасться перетягнути Совєти на свою сторону, або хоч зробити їх справді нетральними. Ось з цього боку варта послухати, що пише про це канадійський столичний щоденник „Ди Отава Івнінг Ситизен". Свої погляди про ту справу виявляє він у передовиці п. н. „Загроза іншого визову".

Згаданий часопис підкреслює, що приявність Молотова в Берліні може мати тільки одно розуміння: намагання Німеччини ще тісніше звязатись з Совєтською Росією. І саме тому ось те побачення Молотова з Гітлером може мати дуже поважні наслідки для цілого британійського воєнного положення, а тим самим і для Канади. Есенцією цілої комуністичної політики є змагання до всесвітньої революції. І вже з того боку, пише часопис, не може бути ніякого сумніву, що Москва хоче знищення Британійської Імперії.

Далі треба мати на увазі, що властиво Сталін розпочав війну, бо погодився з фон Ріббентропом, що прибув до Москви як висланник Гітлера, щодо німецького походу на Польщу. Так є, що війна ведеться в Европі точно після пляну Сталіна. Це він це заохочує Гітлера, щоб розторощував капіталістичну систему. Очевидно, що Москва надіється, що Гітлерови не піде легко у війні з Великою Британією. Але на те Сталін і числить, бо хоче, щоб війна тривала кілька років, та щоб воюючі себе взаїмно добре виснищили, а зокрема, щоб ослабла таким чином і Німеччина. Та, пише згаданий часопис, коли вже іде про те, хто мав би цілком програти, Німеччина чи Велика Британія, то Сталін волів би цілком певно поразку Британійської Імперії. Бо як би не було, а Совєтська Росія таки має багато спільного з націстівською Німеччиною і фашистівською Італією. Вона з ними посвоячена... Тому Совєти склонні більше до допомоги Німеччині ніж Великій Британії.

Це Гітлер знає і тому іде теж на руку і Москві, дозволяючи їй загарбувати ріжні землі. І піде їй далі на уступки, бо тепер треба йому іти на Балкан, а далі треба посередництва Совєтів у справі наладнання кращих відносин між Німеччиною і Туреччиною. Тому Гітлер готов погодитись ще й на те, щоб Совєти поширили свою владу навіть на Ірак і Іран, та теж і на Дарданелі.

Без огляду на те, пише дальше „Ді Отава Івнінг Ситизен", який буде вислід відвідин Молотова в Берліні, в кожнім випадку, ті відвідини матимуть далекойдучі наслідки навіть і для самої Канади. Кожне ослаблення в Єгипті, Палестині і на сході, де довгими рурами спроваджується нафту для британійських кораблів, перенесе тягар оборони Імперії в далеко більшій мірі як досі, на Північну Америку. Заки мине рік, Канада буде мусіти змобілізувати цілу свою силу для тотальної війни. Кожна канадійська фабрика чи робітня кораблів мусітиме працювати трьома чергами, ніч і день, як працюють тепер в анґлійських корабельних варстатах. Кожний купець буде мусіти виконувати якусь воєнну працю. Канадійські жінки - робітниці мусять піти до роботи при автоматичних машинах, що виробляють ріжні деревляні предмети і знаряддя для машин у фабриках муніції, так, як це роблять британійські жінки.

Вже тепер чується про недостачу робітників у Канаді і тим оправдується опізнення в виконуванню законтрактованих робіт.

У дійсности нема ще недостачі робітника. Є тільки невміння використати того робітника, що є під рукою, з як найліпшою користю. Та вишкіл нових робітників повинен зачатись по цілій Канаді вже в часі теперішньої зими. Кожну середню школу в краю і по містах і місточках повинно запрягтися до помочі. Канадійські інжинірські інститути і інші подібні орґанізації повинні бути покликані до помочі. Департамент воєнної обслуги і Департамент праці повинні взятись до мобілізування цілої сили краю.

Треба взяти за певне, що тепер всі большевицькі сили, по цілім світі, підуть проти Великої Британії, згідно з тим, над чим радили Молотов з Гітлером у Берліні. Та демократичні сили повинні з більшим зусиллям взятись до праці, щоб тому протиділати.

Ось таке пише „Ді Отава Івнінг Ситизен". Його писання як столичного часопису, що виходить у місті, де має осідок домініяльний уряд, що стоїть у контакті з британійським урядом, вказує на те, що Совєти думають далі допомагати державам „осі", щоб розгромити В. Британію, в що досі багато британійців цілком не вірило.

СКАРБНИЦЯ ЛЮДСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Чи не чудовий наголовок? Кращого для статті й не придумати. Статтю з ось таким наголовком надруковано в „Комуністі" з 18. жовтня 1940. Статтю написав І. Кірса, заступник народнього комісаря освіти УРСР. Передруковуємо її, щоб загал пізнав, як воно в Совєтах усе гарно складається, але на папері...

В статті читаємо:

Невпинно зростає культурний рівень трудящих мас радянської країни. Підвищується її інтерес до музеїв, де зібрані неоцінені скарби людської культури. Ці скарби допомагають народові оволодіти культурною спадщиною минулого, краще обізнатися з історією батьківщини.

За останні два роки музеї в Україні значно посилили свою роботу. В 1938 р. в УРСР було 71 музеїв; тепер на Україні, включаючи і західні області, їх налічується 125. Асиґнування на музейну роботу досягли 13 мільйонів. Лише в минулому році музеї відвідало 3 мільйони осіб і відбулося 32,000 орґанізованих екскурсій. Щоб дати можливість широким масам ознайомитися з експонатами, було орґанізовано 625 пересівних виставок.

Проведена чимала робота по укомплектуванню музеїв кадрами. Співробітники музеїв підвищили свою кваліфікацію на короткострокових курсах; перевірено склад керівних і наукових працівників. Проте деякі музеї, зокрема Сосницький, Путивльський, Тульчинський, Остерський ще й досі не мають потрібної скількости працівників. Теоретична підготовка багатьох працівників недостатня.

Науково - дослідну роботу провадять Центральний Історичний музей в Києві, Харківський, Одеський, Дніпропетровський історичні музеї, Проскурівський краєзнавчий. Вони орґанізують археольоґічні експедиції, провадять спільні експедиції з інститутом археольоґії Академії наук УРСР.

Треба сказати, що постановка науково - дослідної роботи в музеях все ще незадовільна: вони в недостатній мірі збирають і вивчають матеріяли XIX. і початку XX. стол.

Багато експонатів розпорошено, знаходяться в кількох музеях, а тому їх важко вивчати. Один з серіозних недоліків — те, що лише невелика частина матеріялів експонована — 85% всіх експонатів лежить у фондах. В музеях Київської области експоновано тільки 5.9% всієї скільности матеріялів.

Незадовільна і видавнича робота — жаден музей не видавав навіть путівників, не говорячи вже про окремі роботи. Управління музеїв нічого не зробило в цій справі. Його методичний відділ не допомагає науковій і експозиційній роботі.

За останній час розгортають свою діяльність музеї західних областей. Відзначаючи знаменні роковини визволення Західної України від іга польських панів, Львівський державний історичний музей відкрив перед широкими масами трудящих свої експозиційні салі, де створено відділи: „Первісне суспільство", „Скіфія і населення Причорноморських степів", „Київська Русь і Галицько - Волинське князівство", „Україна XV.—XVIII. століття". „Народній Комісаріят освіти післав кілька наукових працівників в музеї західних областей, проте вони й досі ще не повністю укомплектовані штатами. Це треба зробити найближчим часом.

Незадовільно охороняються у нас памятки культури. Місцеві орґанізації, зокрема Дніпропетровської, Чернігівської, Винницької областей не приділяють цій справі належної уваги. Багато памяток культури потребують реставрації, дбайливого збереження, та про це мало піклуються.

Широко відомий цінний історико-архітектурний памятник — Золоті Ворота в Києві. Вони збудовані за часів князя Ярослава Мудрого — в 1017—1037 році візантійськими майстрами. Цей єдиний памятник фортифікаційних споруд старовинного типу поступово руйнується. І дивно, що ні виконком обласної Ради депутатів трудящих, ні міська Рада не дбають про збереження памяток культури в столиці України.

Колишня Києво - Печерська Лавра є памятником світового значіння. Проте, деякі її споруди ще й тепер залишаються занедбані. Навколо Лаври розташувалися ріжні склади — Головвіна, Житлоуправління та інших орґанізацій; під склади використовуються всі підвали. Щодня тут проходять сотні автомашин з вантажем. В історико-культурному заповіднику, створеному в колишній Лаврі, міститься понад десяток підприємств і установ, які нічого спільного з роботою заповідника не мають. Багато приміщень зайнято під квартири, тоді як розміщені тут музеї та державна бібліотека не мають достатньої площі, щоб розгорнути як слід роботу.

Цими днями Рада Народних Комісарів УРСР ухвалила постанову про впорядкування історико-культурного заповідника. Установи і жильці, які не мають нічого спільного з його роботою, мають бути виселені з його території. Звільнені приміщення будуть використані для поширення експозицій. Спеціяльно створена комісія проведе технічне обслідування споруд заповідника і опрацює заходи по охороні та реставрації будівель.

ВИЛІЄМ ГРІН, предсідник Американської Федерації Праці, промовляє на конвенції орґанізації про відносини до Конгресу Промислових Орґанізацій.

С. ЧЕРКАСЕНКО.

ПРИГОДИ МОЛОДОГО ЛИЦАРЯ

РОМАН З КОЗАЦЬКИХ ЧАСІВ

ТОМ II.

(91)

Дзвеніли, дзичали, скреготали, ударяючись, леза дамаської криці, часом сичали гадюкою й знов відскакували одно від одного; вюнами вилися, згинаючись то розгинаючись, стрункі постаті лицарські й то наступали, то відступали, немов би в якомусь химерному танці або в узлуватій грі з поклонами й ріжними поворотами. Змагалися всього лиш кілька хвиль, але піт заливав очі, й груди важко дихали...

— Ну, я кінчаю, брате, — мовив раптом Хмель. — Досить забавки!... Тра діло робити...

Нападаючи й відбиваючи напади, він вишукав слабке місце в умілості свого супротивця й викликав його на повторення того непевного руху, і коли той, запалившись, пішов на принаду, Хмель спритним і сильним рухом вибив у нього шаблю з руки, махнув у повітрі своєю, й полинула лицарська душа правовірного з долини плачів і стогонів просто в райські проходолі оселі, в обійми чарівних гурій.

— Вже! — сказав Хмель і почав відбиватися від татар, що побачивши загин свого старшого, кинулися в страшній люті на переможця.

Жбурляй іще вовтузився з своїм, шкодуючи, що має в руці шаблю, а не добру ломаку.

Зненацька гамір і галас бою збільшився, обернувшись у потворне ревище. Ззаду на татар та турків кинувся з міста старий Сокира з своїми „турками" й визволеними з льохів і вязниць та озброєними невольниками. Сам ішов попереду і врізався в самісіньку гущу. Роззираючись на всі боки, загледів тяжкі змагання свого Павла з татарським велетнем. Довго не розмірковуючи, скаженими помахами шаблі проклав цілу вулицю аж до сина, ще раз махнув у повітрі гострою крицею й розтяв синового супротивця навпіл.

— Тату! — тільки й устиг скрикнути син, — таж у мене з ним герць...

— Герць?... — здивувався Сокира. — Чорт його бери! В усіх у нас тепер герць... Не стій, сину, по-дурному, а то ще якийсь голомозий побачить, що гав ловиш, та й рубне зненацька шабелькою. За діло, хлопче!

Й старий знов поніс свої страшні удари в саму гущу. Озирнувся Жбурляй за побратимом і тепер тільки побачив, у якій він, його Хмель, небезпеці. Розъярений ревом стрибнув, себе не памятаючи, до нього, й покотилися татарські та турецькі голови з плечей додолу, а побратим витер лівою полою закушене ворожою крівцею лице, прмовив голосно — „спасибі, брате!" — й знову запрацював шаблею поплiч із побратимом, доганяючи Сокиру.

Бачив усе теє винозорий гетьман і тільки головою покрутив та пишну бороду свою розгладив, а старшина легко відітхнула й потиху обмінювалася враженнями.

Бій поволі затихав. Зрадливі, як собі думали татари, й підступний напад „одновірців" відразу перехилив терези щастя і вдачі на бік запорозьких лицарів. Багато з недобитків ворожих, не вважаючи на покрики й погрози ще залишених старших своїх, почало розбігатися з боєвища хто куди, — переважно до палаючого міста, але козаки наздоганяли, перенімали втікачів і вбивали. Решта ворожих як льви, поки всі до одного не полягли смертю славних.

Бій скінчився. Але сумний, задуманий стояв гетьман на підвищенні й дивився очима, повними сліз і смутку, перед себе — на величезний майдан, укритий лицарським трупом. На боєвищі вешталися ще братчики, що їм доручалося виносити з бою ранених: поранених ворогів вони просто добивали, а своїх брали на ноші й несли на беріг на чайки та на каторги, де інші, переважно старі запорожці, оглядали їхні рани, промивали їх, лікували й перевязували. Аж тут стали в пригоді й жіноцькі руки: з своєї каторги розсипалася тая біла челядь по всіх галерах і байдаках, де були ранені, й упадала коло них, як коло рідних.

А гетьман усе стояв смутний, невеселий і спозирав укрите трупом і залите християнською й бісурменською кровю поле. Козаки, розбившись по куріннях, ворушились осторонь, оправляючи себе після бою. Курінні отамани, що не полягли на полі бою, рахували поміж своїх козаків, чухали потилицю й крутили головами; а де отаман наложив головою, там за нього справували діло живі осавули та писарі. Багатьох славних лицарів не дорахувався сьогодні кожен курінь, тому не тільки гетьман, а й усі були зажурені, понурі, зосереджені, мовчазні перед маєстатом смерти.

Розвиднялося. Ще блідий, недокровний ранок не в силі був перемогти бурхливого проміння палаючого міста, та й башти палали ще, як величенські смолоскипи, кидаючи на всіх багрове рухливе сяйво. Східній вітер односив дим на море, далеко-далеко, де навіть не було кому звістити про те, що сталося; хіба що якийсь, може, самітний татарин-рибалка з далекого приморського авула, закидаючи в море вбогу свою сіть, з острахом поглядав скоса на страшну заграву й тихо про себе молився й дякував Аллахові, що завжди справедливий гнів його впав не на маленький рідний авул, а на велике місто багатіїв, розкошів та розпусти, на місто веселощів, гульні, сміху й водночас місто людського горя, невольницького горя, плачу й мук. Великий Аллах і Магомет, пророк його!...

Діяментова капка канула на довгу просиву бороду гетьмана, другу він змахнув із віїв сам і озирнувся на гук і гомін, що в глибокій жалобній тиші вхопило його вухо. Підвелись і поникли голови старшини. Всі вони побачили мішаний людський потік, що котився з міста просто на них.

— Невольники, невольники, невольники... вітром пронеслося по козацьких гуртах.

Гетьман стояв, дивився журними очима на цей людський потік і мовчав чекаюче. Потік із чоловіків, жінок і навіть дітей у лахмітті, що тіль-тіль прикривало голе тіло, підкотився до гетьманських ніг. Передні, а за ними й усі інші впали навколішки і з сльозами радости дякували гетьманові за визволення з тяжкої неволі та благали його забрати їх із собою.

Сагайдачний, ледве втримуючись, щоб і собі не заплакати, зійшов із підвищення до них, узяв одного з хлопців на руки й поцілував його в щоку.

— Такий гарний козарлюга, — мовив до знівеченої дитини, — а попав татарам у ясир. Як же це так?

(Дальше буде).

НА РІЖНІ ТЕМИ

ЩЕ ОДНА БАЙКА ПРОПАЛА

Майже в самому передодні останніх президіяльних виборів ґазети, що виступали проти кандидатури Рузвелта, розписалися широко про секретаря президента, Стівена Ерлія, закидуючи йому, що він побив одного нюйорського поліцая. Пробували при тому розбудити рабські, національні, ба й релігійні упередження. Одним з тих, що з того приводу підоймали найбільше галасу, був звичайно дуже ґаздливий ґенерал Гю Джансон, відомий американський „колюмніст".

Останніми днями ґенерал помістив у своїй „колюмні" „переконливий документ" від якогось свого приятеля, з котрого виходить, що весь цей виступ проти Ерлія це була чиста напасть. Поплескує ґенерал, щоправда, і себе по плечі, запевняючи читача, що він не виступав дуже гостро проти Ерлія, але все таки відкликує свої слова на адресу Ерлія й запевняє читача, що Ерлі невстрашний, вірний слуга і т. і.

Скаже дехто: Ґенерал повинен був уже стояти на своїм, хочби що сталося. Повинен би мати честь. Адже ґенерал.

Та інші можуть подивитися інакше на генеральську честь: Коли людина прийшла до переконання, що загналася, чи не повинна вона признатися? Хочби ґенерал.

ДРУГА СТОРОНА

З приводу останніх президіяльних виборів порушено дещо становище жінок у цих виборах. Дещо, бо багато справ не рушано, бо жінки як осібна ґрупа видимо не грали в них великої ролі.

Декому, що памятає ще жіночу кампанію за політичну рівноправність жінок з чоловіками, пригадалися популярні тоді балачки жінок, що, мовляв, жінки своїм впливом причиняться до „очищення" політики, себто до відсунення від політики нещасних політиків, політичних ошуканців, демагоґів, що обдурюють виборців і таких подібних. Арґументували, що через свою боротьбу проти нерівности й несправедливости жінки перенялися ідеалами рівности й справедливости, що вони виступлять проти всіх, що такі ідеали нарушують.

Фактичний досвід з політики Злучених Держав від заведення політичної рівности полів показує, що як неправдивим є закид, що мовляв надання виборчих прав жінкам заведе в Америці панування жінок над чоловіками та створить в Америці так званий третій пол, так само неправдивою показалася ворожба, що жінки причиняться до „очищення" політики. Жінки зовсім такого впливу на політику не мають. Вони на політику не дивляться зовсім здоровше, чесніше, чи розумніше від чоловіків. Це, що людина терпіла колись від нерівности й справедливости, зовсім не робить її більше чутливою на кривди й несправедливости.

ЗАЩО ЇМ БИТИСЯ?

Дивуються нині люди в світі, чому італійці не виказують у війні з Грецією й Анґлією тої відваги, за яку їх вихвалювали пропаґандисти фашизму.

Кажуть уже навіть: Видно, що й фашизм не зробить відважного того, хто з уродження боягуз.

Та чи не кидає на це питання світла спостереження одного американського журналіста, що для Гітлера й француза й італійці нижчі народи, дарма, що французи переможені вороги, а італійці союзники?

Коли не можна ждати від французів великої охоти битися за інтереси Гітлера, чому мали би ждати цього від італійців? Чейже не дураки вони, щоби годувати коня, на котрому другий має їхати.

НЕСПОВНЕНІ ПРОРОЦТВА

Дня 28. жовтня італійський посол при грецькім уряді подав грецькому урядові ноту, в котрій італійський уряд жадав від грецького здачі. На випадок, якби грецький уряд відмовився це зробити, то італійський уряд загрозив грецькому, що по упливі трох один італійці почнуть займати всі стратегічні пункти в Греції. Італійський уряд закінчив свою ноту, складаючи відповідальність за усі такі наслідки на Грецію.

Багато було цинічних заяв з боку тоталітарних вождів, але багато людей признало цій ноті Мусолінія вершок цинізму.

Від часу подачі цеї ноти минув уже місяць, але Мусолінії не вспів виконати ще найменчої частини своєї загрози. Щоправда, нині є італійці на грецькій землі: воєнні бранці. Читаючи ноту, світ при підшептах фашистівської пропаґанди думав, що за три дні Мусоліні виголосить тріюмфальну промову в грецькій столиці: тимчасом Мусоліні нині як говорить промову проти греків, то не має навіть відваги говорити це своїм старим звичаєм з балькону, а говорить через „майк" зо середини палати-фортеці.

Та найбільший сором для Мусолінія ще прийде тоді, коли Гітлер вишле йому на допомогу свої дивізії тоді, як італійські війська нарешті почнуть ставити грекам опір, а Мусоліні Гітлерової руки не буде міг відкинути.

ПРО ВЧИТЕЛІВ

Мортимер Адлер, професор фільософії права в Шикагівськім Університеті, виступив оноді на конвенції вчителів у Шикаго з промовою, яка облетіла всю американську пресу. Промова була виголошена підчас дискусії над навчанням анґлійської мови, але має загальне значіння.

Як ґазети донесли, проф. Адлер говорив, що навчання в американських школах стоїть тепер на такому низькому ступні, що по скінченню вищих шкіл студенти не вміють читати краще, як штубаки з шестого ступня, що вони не вміють добре писати, ні добре говорити, ні добре слухати.

„Вони не знають", говорив він дослівно, „як читати книжку". І я певний, що він лиш забув додати, що вони не вміють теж читати ґазети.

Шкода, що неграмотні люди не можуть того прочитати, що проф. Адлер наговорив про неграмотність грамотних. Жилося би лекше їм на світі.

ЩО НА ЦЕ РОБИТИ?

Проф. Адлер певно знав, що його критику висміяли би, як би він не додав був до неї своїх зарад на вказане ним лихо.

Отже проф. Адлер порадив завести в школі читання найкращих авторів світа й дискусію над тими творами учителями й учениками. Щоб вчителі могли виконати належно це завдання, вони мусіли би знати штуки й науки. Звідки їх узяти в такому числі, щоби обслужити всю шкільну молодіж?

Проф. Адлер признає цю трудність і каже: Як учителі цього не потраплять зробити, то най вони покинуть навчання; тоді до навчання з часом дістануться люди, які знають те, що вчителі знати повинні.

ВІДОЗВА ШИРШОГО КОМІТЕТУ ДЛЯ РЕКОРДУВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ПІСЕНЬ

Дня 25. листопада 1940 р. відбулися в Ню Йорку організаційні збори Ширшого Комітету Для Рекордування Українських Пісень, скликані п. Т. Каськовим, головою Комітету Рекордування Українських Пісень, який створив Український Конґресовий Комітет, проголосивши це в пресі дня 8. листопада.

На тих зборах Ширший Комітет уконституувався в наступний спосіб: голова — Теодосій Каськів; місто-голова — Іван Штоґрин; секретар в українській мові — Степан Шумейко; секретарка в англійській мові — Анна Задорожна. члени: — проф. Олександер Кошиць, Петро Ординський, Віра Стеткевич, Теодор Онуфрик, Василь Ґела, Микола Новак і Іван Робертс.

Рішено, щоб кооптувати до того комітету представників ріжних громад і орґанізацій, що готові помогти цій культурній справі.

Вироблено теж ріжні пляни для переведення інтензивної кампанії в справі збирання добровільних жертв на рекордування українських пісень і теж для збирання передплат на ті рекорди ($10 за цілу збірку („сет"), себто за 20 пісень). Усі жертви і передплати мають бути вислані на руки п. Степана Корпана, касієра Українського Конгресового Комітету, про що треба окремо повідомити п. Т. Каськова (600 High Street, Newark, N. J.).

Як уже згадано в комунікаті Українського Конґресового Комітету, то згідно зо загальним бажанням, в першу чергу мають бути зроблені рекорди українських пісень у виконанні хору проф. Олександра Кошиця. Попри добровільні датки, кошт рекордів буде покритий передовсім замовленнями тих, що хочуть мати рекорди.

Український Конґресовий Комітет передав комітетови пятьох фахівців (Кошиць, Каськів, Сорочинський, Королишин і Ординський) такі завдання: 1. спопуляризувати справу рекордування української музики, 2. орґанізувати збірку датків і замовлень на рекорди, та 3. займатись мистецьким виконанням рекордувань пісень. Ось ті завдання будуть теж полем праці Ширшого Комітету.

Степан Шумейко, секр.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРҐАНІЗАЦІЙ

ІСТОН, ПА.

Листопадове Свято.

Дня 17. листопаду ц. р. відбулося в нас Листопадове Свято, влаштоване в честь поляглих українських борців. Вступне слово виголосив о. Колтуцький. Хор під управою диригента п. Гриньковича відспівав вязанку українських пісень. Також деклямували панни: Катерина Гарон, Марія Яворська, і Марія Колодруб. В другій частині програми панна М. Клячко, учителька з української школи в Факс Чейз, Па., виголосила святочну промову, в якій представила приявним, що кожний нарід святкує память своїх великих людей, а також святкує ті історичні дні, в яких відбулись якісь великі історичні події. В Америці святкують Четвертого Липня, як день, в котрім підписано незалежність Америки. В Франції святкують 14 липня, як день, в якім здобуто політичну вязницю Бастилію, що було начеб початком французької републики. А український нарід святкує Першого Листопаду, в якім український нарід на західних землях пірвався до зброї і створив свою самостійну державу. Бесідниця закликала матерей, щоб виховували своїх дітей на добрих і патріотичних громадян, корисних Америці і Україні.

О. Колтуцький подякував бесідниці за таку гарну промову. Хор далі продовжав концерт, переплітаючи пісні деклямаціями шкільних дітей. Опісля о. Бойко з МекКеду, Па., виголосив промову, в якій точно пояснив, чому впала українська держава. Не було належного проводу, не було людей з потрібним знанням, та передусім не було згоди. Крім того, вороги значно переважали числом. Та українське військо боролось дуже відважно, аж доки зовсім не вибилось з сил, та з воєнних запасів. Бесідник висказав надію, що таки повстане самостійна Українська Держава. Останнім бесідником був п. Мельничук, дякоучитель з МекКеду, Па. Він сказав, що в часі української історії нападали на українські землі ріжні вороги. Турки, татари, і всякі інші племена, а проте не знищили українського народу, та не здушили в нього волі до своєї держави.

Концерт закінчено українським національним гимном. Жертви зложили по $1: І. Дешевський, С. Терлецький, М. Колодруб, Г. Галешта, Д. Когут, Т. Кульчицький, М. Загоруйко, І. Вересюк, М. Підгайний, о. М. Колтуцький; по 50 ц.: А. Сокіл, М. Балешта, М. Остюк, Ф. Сагатий, В. Боднарський, Ю. Кульчицька. Решта дрібними. Разом $20.20.

Микола Підгайний.

ДЖЕРЗІ СИТІ, Н. ДЖ.

Пошанування народніх працівників.

Український Жіночий Демократичний Клюб, відділ 22. С. У. А., устроїв цього року вже третю з ряду забаву як срібне весілля для своїх членкинь. Тим разом, себто 10. листопада, відбулася забава з нагоди 25-літнього ювилею подружого життя відомих громадян: Семена і Катерини Гладких. Ювилят стрінено з короваєм, на котрім був вінок молодої, та китицею цвітів. Відтак убрали молоду у вінок, а вона зворушена й зо слезами в очах привиталась з усіми членкинями.

Нім засіли до стола знято фотографію, для Ювилейної Книги С.У.А., а потім кожний заняв місце при столі, гарно прибраним і заставленим смачними стравами. Усе те членкині самі зладили. Кожна щось принесла.

Це був не тільки ювилей, бо пані Угорчак нагадала членкам, що пані А. Вагнер обходить того дня уродини, що теж відсвятковано.

Ювилятів привитала предсідателька пані С. Микитка, передаючи ювилятам гарний дарунок від клюбу. Потім попросила паню А. Славську до дальшого ведення забави.

Присутні витали ювилятів і побажали їм всього добра. Усі знаємо, що громадяни Семен і Катерина Гладкі є взірцевими українськими патріотами, що працюють на народнім полі. При кінці забрали голос ювиляти і подякували за несподіванку. Зокрема пані Гладка, як довголітня членка Демократичного Клюбу, відділу С.У.А., сказала, що горда, що може працювати в такій орґанізації, що помагає усім народним потребам і нікого не забуває.

Ось так, українські жінки, працюйте в українських орґаніяціях, а ті орґанізації й вас пошанують.

Присутні гості не забули забаві також за народні потреби. Зложили: С. і К. Гладкі $12.00, з чого призначили $10.00 Демократичному Клюбови на його потреби. По $1 пані: Процик, Микитка, Вагнер, Цан, Клапко, Дмитриха, Гріца, Журавецька, Косоноцький; по 50 центів пані: Шимон, Наконечна, Барна, Баран, Козачок, Білобрам, Фриц; по 25 центів пані: Завіцька, Славська, Шмайда, Хитрин, Мазур, Підгурська, Біла, Угорчак, Атаманюк, Миць, Осьміловська, Улицька.

Збірку роздїлено на ріжні цілі.

Соня Микитка.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

Дітройт, Міш. — В дописі про діяльність українського Відділу А. Ч. Хреста („Свобода" з 19. листопада) має бути, що на конвенцию до Ен Арбор їздила пані Гузар з панею Ю. Шустакевичевою, не жаліючи трудів і коштів, звязаних з тою поїздкою.

Не варт життя цей, хто зі страху небезпеки або смерти відтягається від служби вітчині.

НІМЕЦЬКИЙ ЛІТАК, ЩО ВПАВ В АНГЛІЙСЬКОМУ МІСТІ ГОРНЧЕРЧ

ПОЖАР БУДИНКУ НА Б. СВІТОВІЙ ВИСТАВІ В НЮ ЙОРКУ.

НА НАРОДНІ ПОТРЕБИ

РОМ, Н. Й.

З ювилею на корисну ціль.

Дня 32 листопаду ц. р. відбулось весілля пані Юлії Лишеби, добре знаної громадянки в Ром, котра вийшла заміж за Теодора Мараза з Ню Йорку. Шлюб давав о. Шнурер, в Геркімер, Н. Й., в тамошній українській церкві. Дружбами були Іван Лаврук і Иосифина Яворська. Гості були і з дальших сторін. Серед гарної забави забрав слово І. Лаврук та просив приявних не забути про народні цілі, щоб знали всі, що в нас українська кров і любов до свого народу. Збірку занялась пані Ольга Дрогомирецька і зібрала $7, які вислано на Червоний Хрест $5, а на покриття конгресу українців в Вашингтоні $3.

Іван Лаврук.

ҐРІН ВИБРАНИЙ ЗНОВ ГОЛОВОЮ А.Ф.П.

НЮ ОРЛІНС. — Виліема Ґріна вибрано за порядком 17-тий раз головою Американської Федерації Праці. Серед 17 заступників голови знаходиться також Джордж Бравн, голова театральних робітників, якого дехто в ґазетах отверто називає „ґенґстером". Цей Бравн, разом з іншими найвищими урядниками А.Ф.П. буде „боротись" з ґенґстерством в юніях.

ЯПОНІЯ ВИЗНАЛА ВАНҐА.

НАНКІНҐ. — Ґен. Ванґ підписав договір з Японією від імені „краєвого уряду Китаю", а японський уряд визнав Ванґа і його уряд як представників „цілого Китаю". Ось так ген. Ченґ Кай-шек остався зо своїм урядом в Чунґкінґу „поза законом". Та він проголосив уряд Ванґа і цей його договір „незаконним і без значіння". Усі здають собі добре справу з того, що уряд Ванґа не буде визнаний Великою Британією, ні Злученими Державами.

АРМІЯ ҐЕН. ДЕ ҐОЛЯ.

ЛОНДОН. — Ґен. де Ґоль, що є головою „вільних французів", заявив у своїй радіовій промові, звернений до своїх земляків у Франції, що він має вже армію з 35,000 вояків, 20 воєнних кораблів, 1,000 летунів і 60 торговельних кораблів.

Глупота є божою карою, а знання крилом, яке взносить нас до неба. (Шекспір).

ДВА НІМЕЦЬКІ КОРАБЛІ ЗНОВ ПУСТИЛИСЬ НА МОРЕ.

МЕКСИКО СИТІ. — Два німецькі торговельні кораблі, які два тижні тому вже пробували раз прорватись на широке море та доїхати до Европи, але завернули, перелякавшись якихось нерозпізнаних контрторпедовців, тепер пустились знов на широке море, в надії добитись до берегів Еспанії. Останнього разу один з тих кораблів зо страху перед невідомими контрторпедовцями пополнив „самогубство", себто себе підпалив.

А. Лотоцький.

ОСТРІВ МАЛЄҐАСІВ

Малеґаси це головне й найчисленніше населення Мадаґаскару. Острів належить тепер до Франції, алеж до 1897. мав своїх власних володарів із малеґаського племени „гова".

Простором Мадаґаскар великий на 241,094 квадратових миль, населення має понад вісім міліонів.

Висока верховина здіймається невподалік східнього побережжя острову, що має 1,200 миль довжини. Верхи сповиті хмарами, доходять до висоти 9,000 стіп, вони віддалені всього 50 миль від побережжя. На цьому вузькому поясі чергуються на переміну то моклаки, то круглі, порослі травою горби, то ліси, що відсіля здіймаються горі в верховину. В верховинських лісах, у дебрах, по скелистих кручах гримлять тисячі водоспадів.

Сливе єдиною небезпекою для подорожнього на Мадаґаскарі є часті бурі й буревії, що спричинюють виливи рік, і моклаки. Через моклаки та багна панує тут пропасниця. Правда — по ріках багато ґрізних крокодилів. Та кажуть, правда, що небезпечні для чужинців і місцеві урядовці — вони їх не люблять.

Крім крокодилів на Мадаґаскарі немає великих звірів. Найбільший — дикий кабан, та він небезпечний тільки для корінна маніоку.[1] Одноріг живе тільки в уяві туземців. Оповідають собі, що хто його побачить, мусить зараз умерти. Тому, мабуть, ніхто досі не міг описати докладно, як він виглядає — з ним воно там щось так, як у нас із вовкулакою.

Зате птах „епірніс" жив колись тут дійсно. Була це порода струсів. Тільки куди більша. Та ці птахи вигинули, й то не так то й давно; яйця їх знаходять ще й досі в піскових наспах на південному й південно-східньому побережжі. Та й не дивно: ті епіорнісові яйця ще свіжі й зовсім добре збережені. Вони тричі такі великі, як струсині.

У густих пралісах аж кишить від звіряток „марі". Ці звірятка похожі на малпи. Їх так і звуть „півмалпами". Найменші з них це бамбусові макі, а найбільші „бабакото", що доходять до величини шестилітньої дитини. Це дуже милі звірятка. Коли попадуться в неволю до людей, і як їх власники гарно з ними поводяться, то вже по кількох днях стають такі довірляві, що коли н. пр. загавкають собаки, вони кидаються до свого пана, обіймають його та ховають голівки на його грудях.

В кущах вогких долин кубляться безліч гаддя. Всі ці вужі незвичайно гарні ні одна їх порода не отруйна, тимто нема чого їх боятися. Ліси лунають співом пташні з різноколіровим пірям. А великі пишнокрилі метелики літають довкола білих орхідей і синіх кручених паничів (повоїв).

Туземці мають гніду шкіру. Їх ніяк не можна звести до однієї раси; хоч їх усіх звуть одним імям: малеґаси, маляґати, мальґаші, або мадаґаси. Головне й найчисленніше племя це „гова", налічує до 1,200,000 людей. Племя „гова" до половини — християни, і то протестанти. Є ще інші племена: „бецілео", більш, ніж ½ міліона, „бецімізараки", — понад 400 тисяч, „тополя" 150 тисяч і „сакаляки" — 210 тисяч. Крім цих племен, є ще останки первісного населення: „вазімба". Племя „гова" тут панувало, з цього племени були тутешні володарі. Все населення ділиться на панів, звичайних громадян і рабів, і цей поділ зберігся й досі, дарма, що влада тепер у руках французів. Франція — панує тута всевладно: місцеве населення не має ані свого парляменту, ані не висилає послів до французького парляменту. Тільки при управі краем є рада, але й вона має тільки дорадний голос. Малеґаси можуть бути тільки нижчими урядовцями. У війську є поверх дві тисячі европейців, і до сім тисяч туземців. Ясна річ, що старшини — европейці, й то головно — французи.

Одно спільне мають всі туземці між собою — вони дуже балакучі. Люблять танцювати, а як промовляють, то виконують усякі рухи. Промови з різними рухами, це головна основа всіх святкувань і бенькетів. А всі малеґаси легкодушні, добродушні, сливе дитячої вдачі.

Головне цих бурих людей заняття це випас зебу[2].) Тих зебу на острові є яких десять міліонів. На одного малеґаса приходить три зебу.

Хати будують простенькі, з пнів і з листя пальми. Таку хату можна збудувати за один день, а видержує вона багато років. Зо збіжжя управляють найбільше риж. Коло рижу там не багато заходу, не так, як наприклад у Китаї, де він вимагає багато важкої й довгої праці. Тут земля родюча, вогкости доволі, праця коло рижу триває всього кілька тижнів. А жити можна тим рижем увесь рік.

Гарна країна — острів Мадаґаскар, із буйною ріснею, родючою землею, багата на земні скарби, передусім на золото та ґрафіт.[3]) Але економічно край ще дуже нерозвинений. І, ясна річ, найменше з цього розвитку користають туземці. Звідтіля й не багато вивозять: понайбільше шкіру, риж, лико з пальми рафії та золотий пісок. Залізниць несповна 300 миль. Більших пристаней є чотири. Торговля була давніше в анґлійських руках, тепер переважно у французьких. Французи використовують населення, як тільки можуть. А воно не звикло боротися, легкодушне, легковірне, дає собі забирати все, задовольняючись нужденним зарібком, що має від білих за найпростіші послуги, от як носіїв, робітників, візників і т. п. Про розвиток культури та економічне піднесення країни французи не дуже дбають.

А про великі зиски з Мадаґаскару французи мріяли вже давним-давно. Хоч Мадаґаскар відкрили 1506. р. портуґальці, то не вони мали користи з цього острову. Вже Людовік XIV., могутній французький король, мріяв про скарби з Мадаґаскару. Він дав безліч грошей французькому східньо-індійському товариству, щоб вислало до Мадаґаскару кораблі та навантажило їх там казковими скарбами. Директори цього товариства гроші взяли, понаставляли в різних околицях Мадаґаскару своїх людей за ґубернаторів і веліли їм прислати собі відтіль звідомлення з усякими обіцянками. Ґубернатори такі звідомлення виготовили та їх прислали, а король знову дав гроші, і ще більше. Та мадаґаскарських скарбів дожидався він даремно; ґубернатори не прислали й одного зеренця перцю. Товариство післало своїм ґубернаторам догану за недбальство. Кілько туземців через ці догани втратило життя, про те ніде не записано. Знаємо тільки, що, щоб король не гнівався з нетерплячки, товариство післало кілька кораблів до Східньої Індії, казало навантажити їх там усяким добром і доставило це все до Парижу, як посилку з Мадаґаскару. Це розбудило великі надії, й король і його міністри далі радо давали гроші товариству. Так було доти, поки можна було, а як уже було годі, тоді директори товариства звернули увагу короля, завжди ласого на гроші, на інший кут світа, а про Мадаґаскар — забули.

Опісля не було чути вже ні про Людовікові міліони з Мадаґаскару, ні про ґубернаторів. Мабуть, туземці розрахувалися з ними, й жили знову спокійно, і навіть із початком XIX. ст. утворили свою державу й господарили, як уміли, поки Франція, вже республиканська, не пригадала собі знову Мадаґаскару й його скарбів.

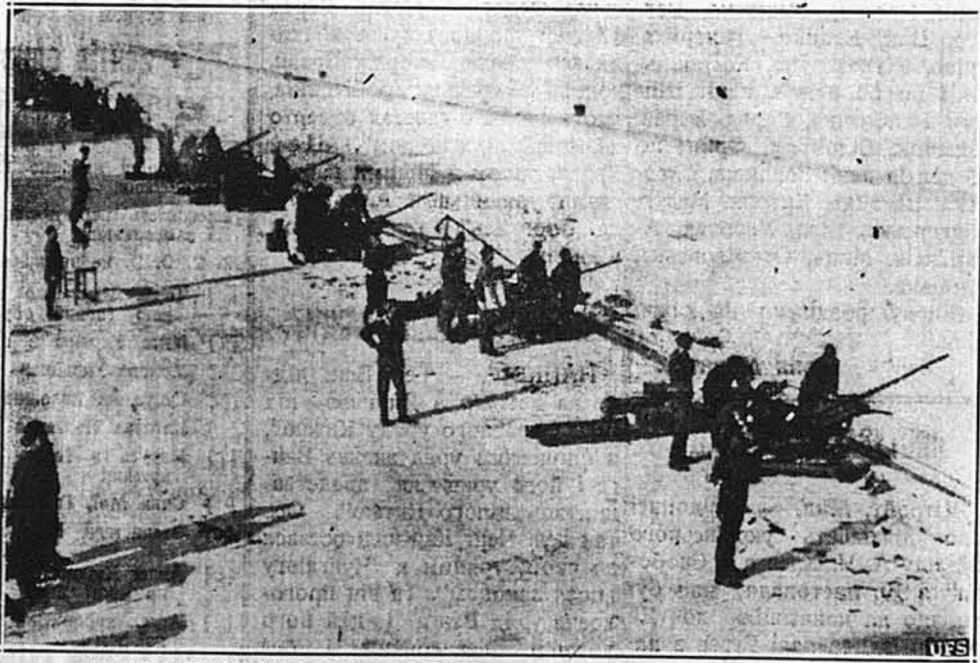
[1]) Південна рослина, з її товстого кореня добувають муку на печиво.

[2]) Порода худоби з горбом товщу на хребті та з малими, простими гострокінчастими копитами.

[3]) Відміна вутля, має металевий полиск і сталево-синю барву.

ЗА РОЗВІД.—Бертранд Росел, британський фільософ, заявив оноді на відчиті в Ню Йорку, що він змінив недавно свої погляди на подружа й нині признає, що розвід є кращий ніж заставляти подругів жити проти волі.

НІМЕЦЬКІ ПРОТИЛЕТНИЧІ ҐАРМАТИ НА ФРАНЦУЗЬКОМУ БЕРЕЗІ ПРОТИ АНГЛІЇ

ПРО ПЕРЕЦЬ

Перець, що тепер належить до найзвичайніших кухонних приправ, мав у старині більшу вартість від золота. Коли Ялярик, король Ґотів, був під брамами Риму, в 408 році, щоб здобути це місто, відступив він вкінці від цього наміру але під умовою, що дістане багатий окуп. Окуп, якого він зажадав, складався не лиш з певної кількости золота й срібла. Він домагався від римлян у першу чергу 3,000 фунтів перцю. У середніх віках існував у Лондоні Перший Цех. Члени цього цеху збиралися на врочисті сходини, щоб обговорювати пекучі справи, дотикаючі перцю. Це може видаватися комусь тепер неправдоподібним, одначе це є правдою, що вояки, коли грабили місто, передовсім шукали за засіками з перцем. Часто теж нагороджувано людей за славні вчинки дарунками, що складались з перцю. За винаєм помешкання плачено також перцем. Навіть нині є ще в силі в Анґлії плачення за мешкання ягідками перцю (пеперкорн). Це застосовується при плаченню номінального винайму за мешкання, коли будинок доперва будується. При відчитуванню тестаментів спадкоємці були більше зацікавлені тим, скільки перцю вони дістануть ніж грошей, що мали бути між них розділені. Перець був тою причиною, задля якої Васко де Ґама обїхав Ріг Доброї Надії аж вкінці дістався до Малябару, батьківщини перцю. Портуґальці мали під своєю контролею торговлю перцем, поки голяндці не оснували Східньо-Індійської Компанії і не почали торговлі перцем. Королева Єлисавета дала чартер Анґлійсько-Східньо-Індійській Компанії, а за її прикладом пішли данці, французи і швайцарці. Таким чином перець через цілі століття був дуже цінною приправою, не такою звичайною, якою він є сьогодня. В анґлійській історії має він особливше значіння тому, що Східньо-Індійська Компанія, що одержала чартер від королеви Єлисавети, є тою компанією, яка дала початок британській торговельній фльоті.

ТАРЗАН, ч. 167. Жах на базарі невільниць.

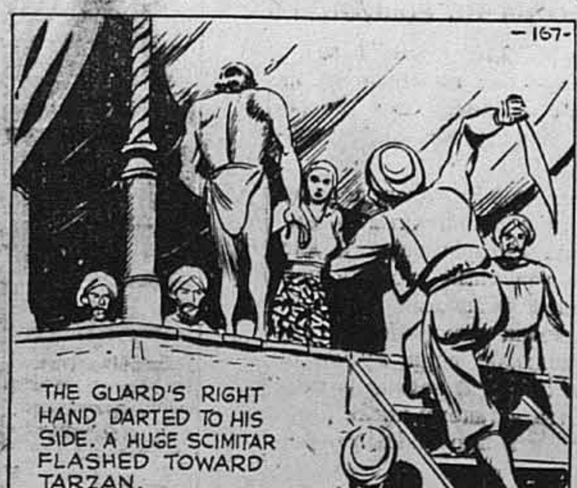
Джейн, побоюючись, що Тарзана вбють, дала йому знак, щоб не пробував нічого робити. Але Тарзан ґрізно поступав вперед.

Тепер сам ліцитатор побачив, що цей велетень задумував схопити Джейн, цю його найцінніщу невільницю.

„Цей чоловяга божевільний", промовив гайдук. В тій самій хвилині він заскивав пальцем на сторожа.

Сторож потихо сягнув своєю рукою по меч, що був у нього збоку. Далі меч заблис в повітрі. Сторож прямував до Тарзана.